

SVOBODA

VSEBINA:

Odlok o zaplembi majske številke.

Pomoč!

Zadnji mesec za nabiranje članov
»Cankarjeve družbe« je junij.

Kongres »Svobode« v Ljubljani dne
12. maja 1929.

Dr. Julius Deutsch: Duhovna vzgoja,
telesna kultura in sport.

Plin kot vojno orožje.

Angleški tank pri manevrih. (Slika.)

'Ameriški obalni top strelja. (Slika.)

Francoski top na daljavo. (Slika.)

Štukelj: Vojna literatura.

Ameriški vojni zrakoplovi razvijajo
zaščitni dim. (Slika.)

Angleški vojni zrakoplovi. (Slika.)

Ivan Molek: Good-by Hunky!

Ciril Štukelj: Kaj ljudje najrajši či-
tajo?

Knjige in knjižnice.

Dramatična podzveza.

Skupina telovadcev mariborske »Svo-
bode«. (Slika.)

Telovadba in sport.

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

(GRADSKA ŠTEDIONICA)

LJUBLJANA

PREŠERNOVA ULICA ŠTEV. 5

USTANOVLJENA LETA 1889

TELEFON ŠT. 16 - POŠTNI ČEK 10.533

Stanje vloženega denarja nad 365 milij. Din

sprejema vloge na hranilne knjižice kakor tudi na tekoči račun, in sicer proti najugodnejšemu obrestovanju. / Hranilnica plačuje zlasti za vloge proti dogovorjeni odpovedi v tekočem računu najvišje mogoče obresti

Rentni davek od vložnih obresti plačuje hranilnica sama, tako da vlagatelji dobe polne obresti brez odbitka

Jamstvo za vse vloge in obresti, tudi tekočega računa, je večje kot kjerkoli drugod, ker jamči zanje poleg lastnega hranilničnega premoženja še mesto Ljubljana z vsem premoženjem ter davčno močjo. Vprav radi tega nalagajo pri njej sodišča denar nedoletnih, župnijski uradi cerkveni in občine občinski denar

Naši rojaki v Ameriki nalagajo svoje prihranke največ v naši hranilnici, ker je denar tu popolnoma varen!

S · V · O B · O D · A

Naročnina za člane Svobode letno	Din 12—
Naročnina za druge letno	36—
" " polletno	18—
" " četrtletno	10—
Naročnina za Ameriko letno	Dolar 1—
Uredništvo in uprava za Jugoslavijo: Ljubljana, Palača Del. zbornice, Miklošičeva c. 1.	
Za Ameriko: Chicago, Ill. 3639 W, 26 Th. St.	

Državno pravdnštvo v Mariboru zabranjuje v zmislu člena 19., t. 7. zakona o tisku v besedilu zakona z dne 6. januarja 1929, Služ. Nov. št. 6 in 9 razširjanje in prodajanje majske številke tiskanega spisa »Svoboda« št. 4.—5. z dne 23. aprila 1929, izhajajoče v Mariboru, ker so storjena s sestavki in s slikami v tem spisu kazniva dejanja, ki jih je kaznovati po čl. 3. zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi z dne 6. januarja 1929, Služ. Nov. št. 6 in 9 in z dne 1. marca 1929, Služ. Nov. št. 54/XXIII.

Zabrana sestoji iz tega, da se zaplenijo tiskani izvodi (čl. 24. zak. o tisku).

Obenem se odreja po čl. 24. zak. o tisku, da je zapečatiti tiskani stavek, plošče in kamenoreze.

Zabrano izvrši kr. policijski komisarijat v Mariboru.

Razlogi.

Sestavki, pesmi in slike v majske številke časopisa »Svoboda« št. 4.—5. z dne 23. aprila 1929 vsebujejo v celoti propagando, da bi se izpremenil politični in socijalni red v državi.

Taka propaganda je kazniva po čl. 3. zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi z dne 6. januarja 1929, Služ. Nov. št. 6 in 9 in z dne 1. marca 1929, Služ. Nov. št. 54/XXIII.

Pomoč!

Radi zaplembe 4.—5. št. našega lista imamo velike nepredvidene stroške. Kdor hoče, da bo naš list vedno lepši po opremi in vsebini, naj nam pošlje vsaj enega novega naročnika ali pa vsaj 10 Din tiskovnega sklada! Vsakdo lahko med svojimi znanci in prijatelji pridobi najmanj enega naročnika. Vsakdo naj torej izpolni svojo dolžnost!

Zadnji mesec

za nabiranje članov »Cankarjeve družbe« je junij. Sodrugi iz večine krajev niso v polni meri izvršili svoje dolžnosti. Trboveljčani, Mariborčani, Ptujčani, Gorenjci, vsi, podvizajte se v zadnjem mesecu in poskrbite, da pridejo knjige »Cankarjeve družbe« v vsako delavsko stanovanje. Imejte blok vedno s seboj in vsakega znanca povprašajte, če je že član!

Kongres „Svobode“

v Ljubljani dne 12. maja 1929.

(Izvilleček iz zapisnika.)

Ob pol 10. uri dopoldne otvori predsednik s. Štukelj kongres, pozdravi navzoče delegate, goste in sodruge sportnike iz Beljaka. Kongresa se je udeležilo 25 delegatov iz 16 podružnic (zastopano 952 članov); nekatere podružnice so izostanek opravičile.

Kongres so pozdravile sledeče delavske organizacije in korporacije: sportniki iz Beljaka, Strokovna komisija, Zveza gospodarskih zadrug, Konzumno društvo za Slovenijo, Zveza delavskih žen in deklet, Umetniška matica, Cankarjeva družba, strokovne zveze, sportna internacionala, Savez radniških i kulturnih društava za Bosnu i Hercegovinu, Radniško prosvjetno društvo iz Knjaževa, podružnici »Svobode« iz Velenja in Rogaške Slatine.

Predsedniško in tajniško poročilo poda s. Štukelj: Pred desetimi leti smo ustanovili »Svobodo«, ki naj združuje v sebi vse panoge delavske kulture. Spočetka je štela »Svoboda« mnogo podružnic; ko je zašel v delavsko gibanje razkol, je začela tudi »Svoboda« propadati. Da bi preprečili njen razkroj, so izvolili Svobodaši za predsednika s. dr. Tumo, ki ga je znal tudi preprečiti. Dolgo časa smo uporabili za likvidacijo teh sporov in danes je »Svoboda« zopet konsolidirana. trdna in močna.

Sedanji odbor je izvršil važno nalogo: pomiril je pred vsem medsebojno podružnice iz ljubljanske in mariborske oblasti. Centralni odbor je stal v tesni zvezi s podružnicami; to je razvidno že iz števila dopisov: prejeli smo jih 917, odposlali pa 1121 (ne všteti okrožnic).

Sedanji odbor je odredil razne proslave (Maksima Gorkega, Uptonja Sinclairja, Leva Tolstega in Ivana Cankarja), ki so se izvršile v vseh podružnicah. Najbolj pa je uspela proslava Cankarja z ustanovitvijo Cankarjeve družbe. Njeno ustanovitev je delavstvo sicer z navdušenjem pozdravilo, vendar premalo agitira zanjo. Skoro polovica članov je iz Ljubljane. Zadnji mesec moramo napeti vse moči, da dosežemo čim lepši uspeh — in sicer tem bolj, ker bo izdala družba res dobre in samo originalne knjige. — Poleg Cankarjeve družbe je bila ustanovljena tudi Umetniška matica, ki pa se ni mogla še prav usidрати v delavske vrste. Govornik apelira na delegate, naj tudi zanjo agitirajo. Njen namen je omogočiti proletarijatu nakup originalnih umetniških slik. — Odbor je dal tudi inicijativo za organizacijo podzvez. Dobro so delovale telovadne enote, ustanovljeni sta bili knjižničarska in dramatična podzveza. Dosegli smo, da je pristopilo na celiski konferenci v »Svobodo« »Kolesarsko društvo«, ni se nam pa posrečilo radi separatističnih tendenc napraviti sporazuma z Zvezo pevskih društev. — Ustanovili smo tudi svoje glasilo »Svobodo«, ki postaja od številke do številke pestrejša in boljša. — S strokovnimi organizacijami se je razmerje izboljšalo. Vsak naš član mora biti organiziran pri svoji strokovni organizaciji, strokovni funkcionariji pa bi morali skrbeti, da se tudi vsi člani organizirajo v kulturni organizaciji. — Končno apelira govornik na vse navzoče, naj podvojijo delo v »Svobodi«, da bo res postala to, kar je njen namen, namreč: središče in žarišče delavske kulture.

Blagajniško poročilo poda s. Moretti.

O podzvezi Delavskih telovadnih enot poroča s. Vrhovec. Zveza šteje 14 odsekov z 287 člani, 145 članicami, 115 moš. naraščaja, 118 žen. naraščaja, 318 moš. dece, 362 žen. dece; skupaj 1180 telovadcev in telovadk. Vaditeljski zbor šteje 33 članov in 5 članic. Zveza je priredila 11 predavanj, 5 akademij, 10 javnih nastopov in 49 izletov ter 2 tekmi. Za prihodnje leto so se ustanovila štiri okrožja, in sicer: ljubljansko, trboveljsko, jeseniško in mariborsko. Podzveza je poleg tega izdala brošuro »Cilj in smernice D. T. E.«. Vsi telovadci in telovadke se pripravljajo za mednarodno tekmo na Dunaju leta 1931. Poročevalec apelira na vse, naj privedejo v naše telovadnice zlasti mladino, da se vzgoji v marksističnem duhu.

O sklepih celjske konference, na kateri je stopilo v »Svobodo« »Kolesarsko društvo«, poroča s. Vampelj. Da se še bolj uredi razmerje med njim in centralnim odborom »Svobode«, se sklene pozvati zastopnike internacionalnega odbora za kolesarje na Dunaju k posvetovanju.

O razmerju med zvezo in podzvezami referira sodrug Moretti: Najbolj aktivna je telovadna podzveza, dočim sta bili dramatična in knjižničarska podzveza šele pred kratkim ustanovljeni. Organizacija pevske in sportne podzveze je v teku. Poročevalec apelira na delegate, naj ne dopuščajo nikjer prevelike autonomije posameznih odsekov ter predlaga tozadevno resolucijo (štev. 1.).

O razmerju »Svobode« do drugih delavskih in meščanskih organizacij poroča s. Vuk: Delavska kulturna centrala mora biti samo ena. V principu bi moralo obveljati pravilo, da ne sme biti Svobodaš član nobenega drugega delavskega društva. To je sicer težko dosegljivo, a treba je stremeti po tem. Na noben način pa ne sme biti naš član član kakega meščanskega društva. Končno se govornik odločno obrača proti mnogim delavskim društvom, ki se nočejo spojit s »Svobodo«, sklicujoč se na svoje tradicije, ki so povsem malo-meščanske. Končno predlaga resolucijo (štev. 2.).

O »Svobodi« in strokovnih organizacijah referira s. Štukelj. Uvodoma omenja, da je lanski kongres sklenil, da plača vsaka strokovna organizacija za vsakega člana »Svobodi« kolektivni davek 25 p; ta davek plačuje redno samo Zveza oblačilnih delavcev. — Nato je govornik duhovito razpravljajl o strokovnih organizacijah, kažoč pred vsem na fluktuacijo njih članstva; ta fluktuacija izvira edino iz premale izobrazbe in zavednosti članstva. Zato je nujno potrebno, da delajo »Svoboda« in strokovne organizacije skupno; odbori strokovnih organizacij naj agitirajo med člani, da postanejo vsi Svobodaši, kajti edino kulturna organizacija jih bo vzgojila v razredno zavedne borce. Govornik predlaga končno odobritev resolucije štev. 3. (Opoldan je bil kongres prekinjen.)

Popoldan se je razvila o predloženih resolucijah živahna debata, v katero so posegli sodrugi: Mihevc, Majdič, Klenovšek, Prezelj, Thaler, Kosmos, Schwarz in drugi. Sodr. Majdič predlaga, da smejo biti Svobodaši člani Slovenskega planinskega društva — kar je kongres sprejel. Po debati so bile sprejete sledeče

resolucije:

1. Telovadni, dramatični, pevski, sportni i. dr. odseki ter podzveze služijo temu namenu, da zbere »Svoboda« čim več delavcev v svojih vrstah in jih zaposli v raznih panogah izobraževalnega dela. Zato morajo odseki vedno delovati v sporazumu s

podružničnimi odbori, podzvezni odbori pa z zvezino centralo. V podružničnih odborih in v zveznem odboru naj bodo posamezne sekcije zastopane tako, da je omogočeno trajno skupno delo. Podružnice vodijo skupno blagajniško knjigo za vse odseke, kot je to centrala že doslej delala. Separatizem, t. j. stremljenje po popolni samostojnosti odsekov in podzvez, je poskus izločiti del članstva iz marksističnega izobraževalnega dela in ga tako prepustiti meščanskemu vplivu. Petje, igranje, telovadba itd. ne sme biti namen samemu sebi, temveč mora le dopolnjevati splošno proletarsko kulturno delo.

2. Občni zbor zveze »Svoboda« ugotavlja, da se je zvezin odbor dovolj trudil za zedinjenje vseh delavskih kulturnih organizacij v Sloveniji v enotno zvezo. Žal, je večini društev več za njihovo malomeščansko zgodovino kot pa za skupno marksistično izobraževalno delo. Občni zbor zato sklene, da naj »Svoboda« skuša s svojim delom prepričati člane drugih delavskih društev, da postanejo člani »Svobode«.

3. Občni zbor ugotavlja, da organizacije Združene delavske strokovne zveze Jugoslavije z izjemo oblačilnih delavcev niso izvedle sklepa svojega lanskega kongresa, da plačujejo »Svobodi« od vsakega svojega člana po 25 para kulturnega davka. Občni zbor »Svobode« poziva zato vse strokovne zveze in vse delavske organizacije, naj med svojim članstvom, zlasti pa med delavsko mladino, agitirajo za vstop v »Svobodo« in da vedno podpirajo splošne kulturne prireditve »Svobode«. Sodelovanje strokovnih in kulturnih organizacij je nujno potrebno v interesu celokupnega proletarijata.

Z več kot dvetretjinsko večino je bilo sprejeto tudi dopolnilo k § 10 pravil, ki se glasi: »Člani 'Svobodi' konkurenčnih organizacij ne morejo biti člani 'Svobode'«. (Kot konkurenčne organizacije se smatrajo vse one, ki gojijo iste panoge kot »Svoboda« in ki ji skušajo nagajati. Organizacije pa določijo kot konkurenčne podružnice v zvezi s centralnim odborom.)

Pri volitvah so bili izvoljeni sodrugi:

a) v ožji odbor: Ciril Štukelj kot predsednik, Janko Duh (podpredsednik; za marib. oblast), Jože Moretti, Skuk za pevce, Verhovec za telovadce, Kreft za knjižničarsko podzvezo, Jurmanova za dramsko podzvezo, Vuk za konzorcij lista »Svobode«, dr. Jelenc in Čelešnik; sportna podzveza in Zveza proletarskih žen in deklet naj sami delegirate člane v ožji odbor »Svobode«. Ožji odbor se je na svoji prvi seji konstituiral sledeče: Štukelj, predsednik; Vrhovec, podpredsednik; Vuk, tajnik; Moretti, blagajnik;

b) v širši odbor: Viktor Godnik (Celje), Anton Thaler (Jesenice), Ivan Breznik (Trbovlje), Prezelj Štefan in Vidovič Stanko (Maribor), Josip Kosmos (Hrastnik), Franc Gabrijel (Ptuj), Jože Weidl (Mežica), Stanko Sova (Tržič), Ivo Zupanc (Zabukovica) in Korenjak (Studenci);

c) v nadzorstvo: Cvetko Kristan, Ignac Mihevc, Franc Koren, Anton Žagar (Javornik), Leopold Majdič (Trbovlje);

d) v razsodišče: Filip Uratnik, Stanko Likar in Ivan Mlinar.

Ob pol 16. uri zaključi sođr. predsednik lepo uspeli kongres ter konstatira pred vsem njega enodušnost in voljo do dela.

Ciril Štukelj, l. r.
predsednik.

Bogo Teplý, l. r.
Josip Kosmos, l. r.
zapisnikarja.

Podružnice, podpirajte list z rednim obračunavanjem članarine!

Ali so Tvoji znanci in prijatelji že vsi člani »Svobode«?

Dr. Julius Deutsch:

Duhovna vzgoja, telesna kultura in sport.

Dr. J. Deutsch se radi nenadnih ovir ni mogel udeležiti kongresa »Svobode« kot predstavnik naše sportne internacionale. Da ga naši člani kljub temu spoznajo, bomo priobčili nekatera poglavja iz zadnjih dveh njegovih knjig, izišlih v nemščini pod naslovom »Sport in politika« ter »Od bojnega rekorda k sportu množic«.

Vladajočim razredom zadostuje, če si množice proletarijata pridobé ono mero znanja, ki je potrebna, da jih lahko uporabijo za delavce v kapitalističnem produkcijskem načinu. Proletarski otroci naj se podučé v osnovnih strokah znanja, naj se naučé čitati, računati in pisati in malo naravoslovja in tehnike, baš toliko, da bodo uporabni kot delavci. Kar gre čez ta okvir, je luksuz. Ne spoznanja, temveč samo znanja, ne izobrazbe, temveč samo gotove izvežbanosti je treba za zadovoljitev vzgojnih potreb, ki jih kapitalizem odmerja delavcem.

Toda človeški možgani so tako oblikovani, da sami iz sebe streme po duševni hrani. S samo zaposlitvijo z učnimi predmeti, ki so potrebni za vsakodnevno delavčevo življenje, se trajno ne da nahraniti možganov. Zato proletarskemu otroku takoj, ko začne misliti, vtisnejo v možgane določeno svetovno sliko, ki odgovarja interesom vladajočih razredov. Seveda ta vzgoja ne ostane omejena samo na otroško dobo. Tudi zrelejši mladini, ki je za splošne ideje še bolj sprejemljiva, skušajo z vso vsiljivostjo vtisniti svoje svetovno naziranje. Časopisi, knjige, predavanja, pesmi, umetniška dela — vsa mogoča sredstva duhovnega vplivanja služijo vzgoji v buržuaznem svetovnem nazoru.

Posebno velik pomen je v našem času dobilo družabno in sportno življenje zrelejšje mladine. Kajti mladina živi mnogo bolj v krogu tovarišije nego v družinskem krogu. Vtisi, ki si jih mladi ljudje dobé v svojih društvih, v sportu, na potovanjih in izletih, so večinoma odločilni za smer njihovega duhovnega razvoja.

Med stvarmi, ki največ zaposlujejo moderno mladino, je brez dvoma sport na prvem mestu. Od antične (starogrške in starorimske) dobe sem ni bil sport nikdar večjega pomena, nego je danes.

Skrajšanje delovnega časa, ki si ga je delavski razred priboril v zadnjih desetletjih, je ustvarilo zunanje predpogoje za izvajanje sporta v množicah. Vsak delovni dan, po dovršenem delu, hité desettisoči na sportne prostore in igrišča; na vse dela proste nedelje in praznike gredó stotisoči meščanov ven na prosto. Sport, prej igračka nekaterih izvojlencev, je postal važna zadeva milijonov.

Veliko razširjenje sportnega udejstvovanja pomeni znaten dobiček za ljudsko zdravje. Da pomeni sport — posebno če se ga izvaja na prostem — zdravje in moč, je postalo tako splošno prepričanje, da ni treba o tem izgublјati besedi. Povdarim naj le, da je sport posebnega pomena za ročne in duševne delavce, ki jih njihov poklic večinoma sili v zelo enostransko delo mišičevja in ki so med delom vedno v zaprtih prostorih.

Sportno udejstvovanje je za vse ljudi vir zdravja in s tem tudi povečanega veselja do življenja. Je pa tudi dovršen kos osvobojenja za

one ljudi, ki jih današnji gospodarski način najtežje pritiska k tlom. V delavcu, ki se podi po sportnem igrišču, se šele vzbudi človek, ki ga zatira kapitalistični gospodarski način.

Sport krepi človekove energije, utrjuje voljo in ga sili, da do skrajnosti razvije svoje moči. Uči ga obvladati živce, ohraniti hladnokrvnost in brez strahu gledati nevarnosti v oči. To so vrednosti, ki zvišujejo telesne in duhovne sile in dvigajo vsega človeka.

Ko se je sport razvil v pojav množice, se je takoj buržuazija vrgla tudi na to polje in skušala dati sportu oblike in namene, ki bi njej služili.

S tem je seveda sport, ki ga uganja meščanstvo, izgubil večji del svoje moralne vsebine, ki jo sicer ima sam po sebi. Kajti meščanski sport kaže — kakor bomo v naslednjih poglavjih pokazali — značilne poteze onega meščanskega kulturnega ideala, ki ga Henrik de Man označuje z denarnim gospodstvom, egoizmom in potvarjo. (Op. ur.! Tozadevno H. de Manovo razpravo smo priobčili v 2. in 3. številki našega lista. Deutscheva izvajanja se bodo nadaljevala v prihodnji številki.)

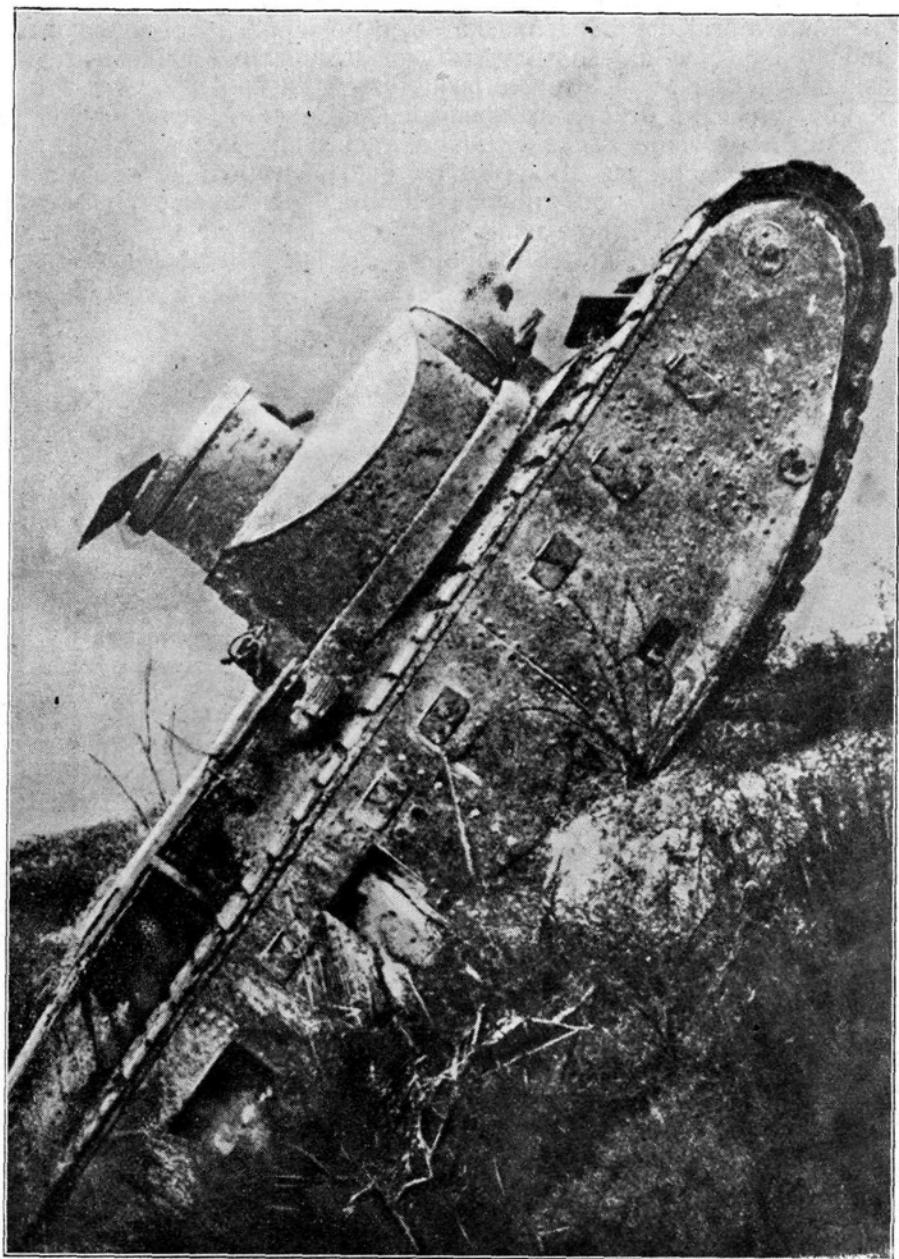
Plin kot vojno orožje.

V času nasprotij in preobratov živimo. V času, ko je v preobilici marsikatera stvar, katere večini primanjkuje; v času, ko so stavbinski delavci brez stanovanja, ko živilski delavci gladujejo, ko oblačilni delavci ne morejo biti dobro oblečeni, v času, ko se razumna stvar izpreminja v nepravilnih rokah v nesmisel, v času, ko postaja tudi znanost usodepolna.

Kemična znanost se je razvila s sodelovanjem najboljših učenjakov vseh kulturnih narodov. Odkrili so kemične sile, ki temeljiteje učinkujejo in izpreminjajo ljudi in stvari, kakor skoro vse druge prirodne sile. Med temi kemičnimi iznajdbami so tudi eksplozivne snovi, ki služijo rušenju in grajenju. In najhujši plini, ki najučinkoviteje delujejo kot zdravila in — kot morilna sredstva. Človeštvo se z napredujočo tehniko lahko povzpne do najvišje blaginje — ali pa bo pokončalo svojo lastno kulturo, ako se da še enkrat zaplesti v vojno, ki bo radi vedno novih iznajdb neprimerno strašnejša, kakor je bila prva svetovna vojna.

V letu 1774., torej v času pred veliko francosko revolucijo, se je posrečilo v Upsali na Švedskem skromnemu lekarniškemu pomočniku Scheelu, da je odkril klor, eno najvažnejših današnjih kemičnih snovi. Scheele je odkril to snov v navadni soli, s katero solimo jedi; ta zeleni, strupeni plin lahko pridobivamo sedaj z električnim tokom. Danes izdelujejo klorovega plina na tone, s pritiskom ga izpreminjajo v tekočino in v močnih jeklenih steklenicah spravljajo v promet. Nemška vojska je prva poskusila uporabo te Scheelove iznajdbe kot morilno sredstvo proti nasprotni fronti. Aprila 1915 so spravili 6000 steklenic klora v prve postojanke na zapadni fronti. Od vsake steklenice so napeljali cev iz svojih strelskih jarkov proti sovražniku. Čakali so le še na ugoden veter. In 22. aprila 1915 — rojstni dan plinske vojne — so napravili Nemci prvi plinski napad pri Ypernu. V paničnem strahu pred strašnim plinom so se spustili v beg Francozi, Marokanci, Angleži in Kanadijci. Bilo je 5000 mrtvih in 10.000 težko zastrupljenih. Nemci so predrli fronto —

samo da tega predora niso dovolj izkoristili. Vojskujoče se države so začele tekmovati med seboj, katera bo izdelala strašnejše pline.

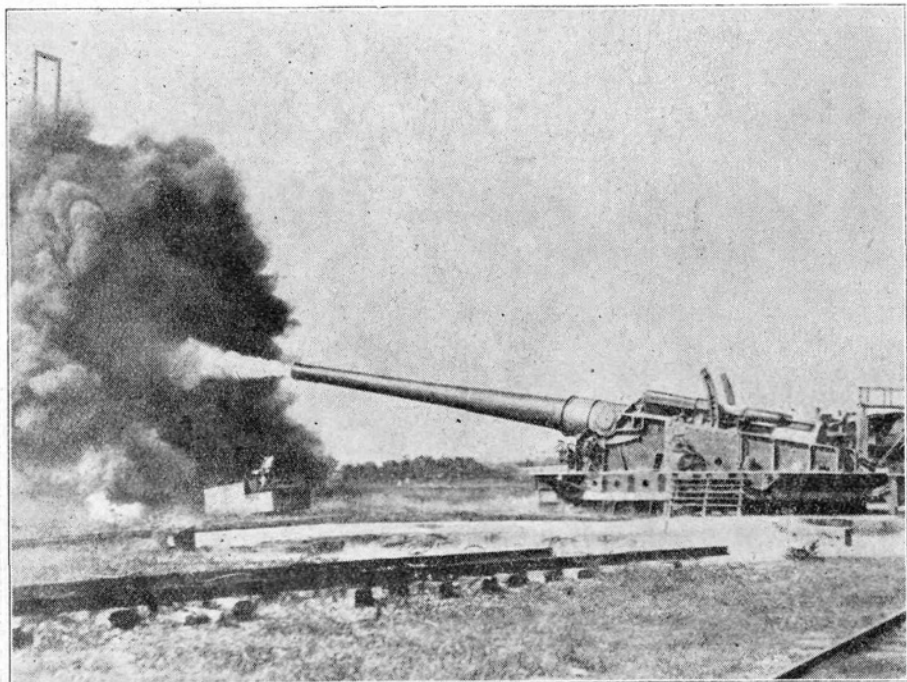

Angleški tank pri manevrih.

Hkrati so pa mislile na obrambna sredstva proti plinom. Tako so dobili vojaki plinske maske iz kavčuka ali usnja, ki varujejo dihalne organe pred zunanjim zrakom, cedilni vstavek (Filtereinsatz) pa je imel

sredstvo, ki naj bi vsrkalo plin: fiksirnatron ali alkalije proti kloru, aktivirano oglje itd. Zato so se zmanjševale človeške izgube pri plinskih napadih, ki so jih od tedaj uprizarjali večinoma za vznemirjenje sovražnika. Najprej obrambna maska se je polagoma izpremenila v napadalno sredstvo; vojaki so šli v lastnem strupenem plinu, zavarovani z maskami, nad sovražne strelske jarke, »zrele za naskok«.

Vojskujoče se države so spoznale, da je klor premalo oster plin. Zato so se poslužile druge iznajdbe angleškega kemika Humphry Devya. Ta je že leta 1811. dognal, da se strupeni, lahko pridobljivi ogljeni oksidov plin pod vplivom direktne solnčne svetlobe kemično združuje s klorom. Tako nastali plin je on imenoval »fosgen«, t. j. iz svetlobe nastali plin, ki je mnogo bolj strupen nego klor. Nemci so

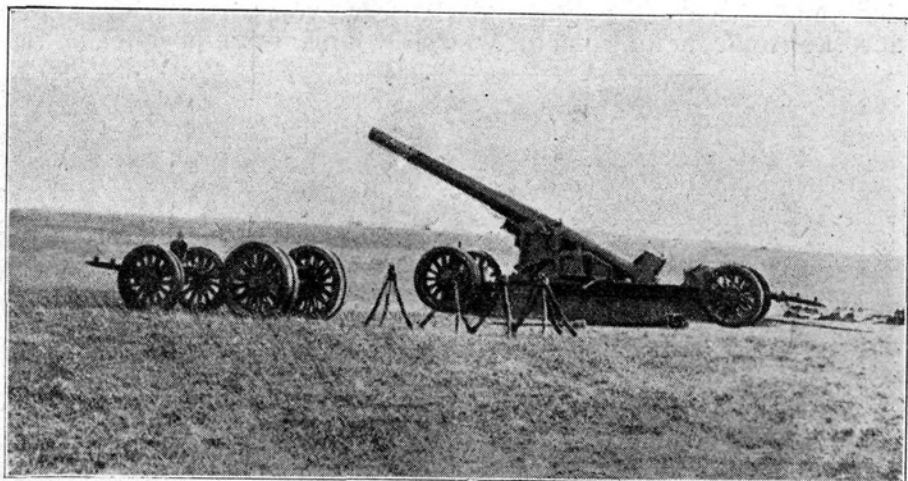

Ameriški obalni top strelja.

kmalu pričeli mešati klor s fosgenom, ki čez nekaj ur onemogoči človeku dihanje, ker se pod njegovim učinkom izlije kri v pljuča. Angleži so imenovali to mukepolno smrt »utonitev na suhi zemlji«. Ker rabijo fosgen v barvilni industriji itd., ga lahko nešteto tovarn ob izbruhu vojne proizvaja za vojsko. Kasneje so vojske pričele izstreljevati ta plin z granatami.

Nemci so pričeli s svojimi granatami izstreljevati razne arzenove pline, takozvani modri križ, ki pride skozi vsako masko. Ni sicer smrtonosen, vendar povzroča močno kašljanje, kihanje in vzame človeku vsako voljo. S tem plinom so prisilili sovražnika, da je snel masko, potem so pa na nezavarovane vojake začeli streljati s smrtnimi plini. Toda morilna tehnika se tudi s tem še ni zadovoljila. V letu 1886. je nemški kemik Viktor Meyer opisal tekočino dikloretilsulfid,

katerega pa ni mogel popolnoma preiskati, ker najmanjši dotik človeškega telesa s tem plinom povzroča strašne poškodbe. Angleži, Francozi in Nemci so ga med svetovno vojno ponovno preiskali in ga takoj uporabili. Kajti ta snov povzroča na koži skeleče izpuščaje, ki učinkujejo do kosti. Nemci so imenovali ta plin »rumeni križ«. Nobena četa ni smela preko pokrajine, ki je bila obstreljevana s tem plinom, ki je ležal nad ozemljem po več tednov; kajti ta plin gre skozi obleko, se oprime čevljev, ogroža kožo in če ga prinese človek v stanovanje, se tam segreje in ovira človeku dihanje. Ko je še Amerika posegla v vojno, je združena ententa v glavnem s plini uničila nemško fronto.

Francoski top na daljavo (meče 30 cm strele 80 km daleč).

In danes, 11 let po svetovni vojni, imamo več nego 1000 strupenih plinov, ki jih mislijo v bodoče izstreljevati iz zrakoplovov. Zato bodoča vojna ne bo več omejena na fronte, temveč bo obsegla vse ozemlje vojskujočih se držav. Francija je zato že uvedla zakon, s katerim se v slučaju vojne mobilizira vse prebivalstvo z ženskami vred. Taka vojna bi uničila vse. Tako pridemo pred alternativo: ali trajen mir ali pa popolno uničenje.

Štukelj:

Vojna literatura.

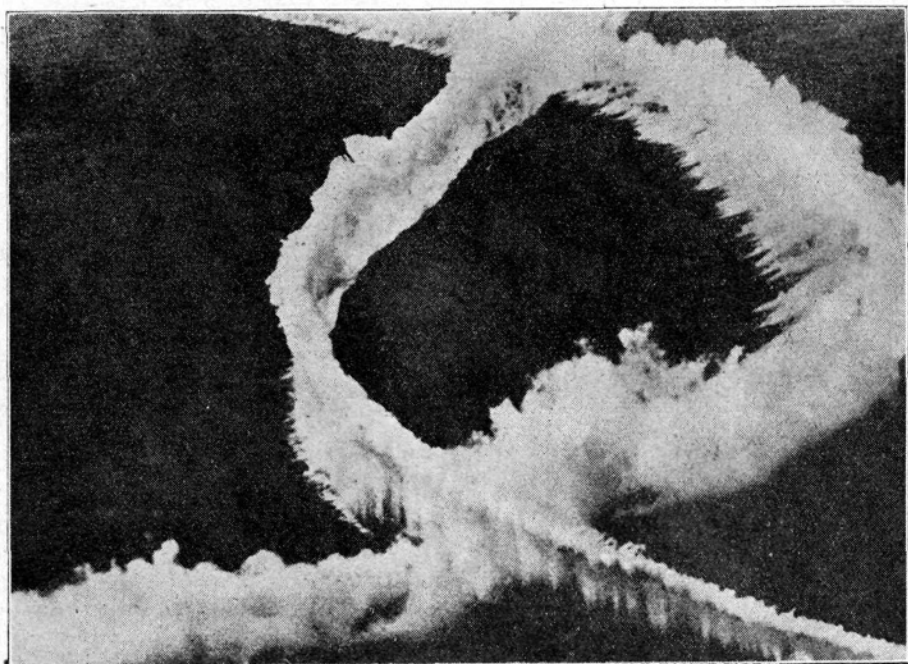
Barbussov »O g e n j« je bila prva knjiga o vojnih strahotah. Postala je slavna in znana že ob koncu svetovne vojne. To je bil krik iz strelskih jarkov, prvi, edini krik proti klanju, za mir med narodi. Zato so nekateri očitali Barbussu, da ni umetnik, temveč — »politični agent«. Tudi v slovenskem prevodu imamo to silno, pretresujočo knjigo. Kdor je še ni čital, naj jo čimprej vzame v roke, kdor jo je prečital enkrat, naj jo bere še drugič, tretjič.

Njej dolgo ni sledila nobena. Ali je svet hotel pozabiti vojno? Šele sedaj, deset let po končanju vojne, izhajajo zopet knjige o tej doslej najstrašnejši vojni.

Remarque »Im Westen nichts neues« smo ocenili in jo priporočili že v zadnji številki našega lista.

Renn »Krieg« (Verlag der Frankfurter Societätsdruckerei) je izšla pred Remarquovo. To je knjiga, pisana v tempu in slogu fronte: kratki stavki, besede trde kakor streli, gole kakor trupla. Renn piše, kako je navaden vojak doživljal »juriše«, umike, strelske jarke, lakoto, življenje v zaledju. Brez literarne ambicije. Suha resnica nam bije v obraz. Marsikdo smatra to Rennovo knjigo za boljšo od Remarquove. Jaz sem jo čital najbolj verno izmed vseh vojnih knjig.

Vring, »Soldat Suhren«, je izšla že lani. Tudi globoko resnična knjiga. Ta vojak Suhren doživlja ušivo vojaško življenje, pride na francosko fronto, in ko bi moral v strelski jarek, pride povelje: na rusko

Ameriški vojni zrakoplovi razvijajo zaščitni dim.

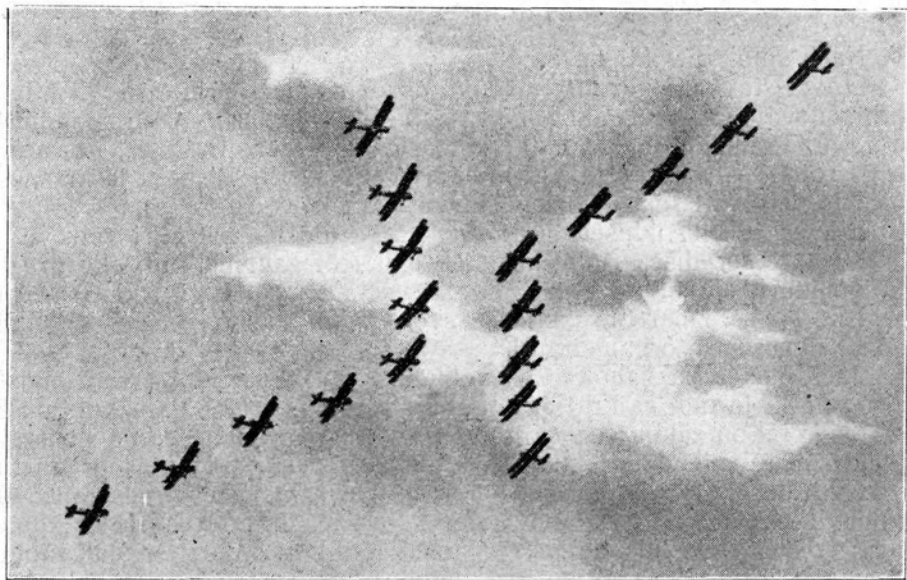
fronto! Ob koncu romana doživi Suhren prvi naskok — brez romantike. Nihče ne ve, kam in čemu.

Glaeser »Jahrgang 1902« (Verlag Kiepenheuer) popisuje vojna doživetja mladine, ki ni doživela drugega, kakor da je zrastle med vojno. In vendar v tem globoko doživljamo vojno, kakor smo jo občutili tudi mi v Avstriji. V začetku patriotično navdušenje, potem pa obup in želja, da se vojna konča kakorkoli, samo da se neha. Vojna, to so žene, ki so ostale brez mož in se udajajo dečkom. Ljudje so uživali »Ersatz« v življenju, jedi, ljubezni...

Passos don John »Drei Soldaten« (Malik-Verlag) je ameriški vojni roman. Iz daljnje Amerike čez morje so prišli vojskovati se z Nemci, češ, da ti ogrožajo kulturo in demokracijo. Obsojen radi veleizdaje konča eden od teh ameriških vojakov. Čitajte ta roman!

Sinclair Upton »Jimmie Higgins« (Malik Verlag) ameriški socialistični vojni roman. Vsak proletarec ga bo bral z največjim užitkom.

Mottram »Der spanische Pachthof« (Insel Verlag) je angleška vojna trilogija, nedavno prevedena v nemščino. Prvi del popisuje doživetja francoske kmečke deklice tik za flandrsko fronto. Njen ljubljenec je šel v vojno, nikakih vesti o njem, njihova hiša vedno polna vojakov, ki odhajajo v fronto. Ona misli le na njega, pusti domačijo, gre v Amiens in v Pariz v službo, da tam dobi vesti o njem. V Parizu ga sicer najde, on odide čez teden dni zopet v fronto in tam pade. Dekle se vrne domov, ko prebivalstvo pravkar zapušča rodno vas, kajti Nemci so prodrli fronto. Njen stari oče je šel z begunci. Ona pa ostane doma v ognju granat in šrapnelov, ker se po ljubljencevi smrti sama ne boji več smrti. Sama obdeluje njive, polne granat, do konca vojne. Drugi del

Angleški vojni zrakoplovi.

popisuje doživetja angleškega častnika v fronti. Šel je v vojno z upom, da bo tam počel junaštva. Ko pa pride v fronto, pa vidi, da tudi častnik ne pomeni nič. Vse sledi nekemu višjemu povelju: v strelske jarke, zopet nazaj v zaledje in zopet v strelske jarke do popolnega živčnega uničenja. Obljubljenega pohoda na Berlin ni. Kjer so stali ob začetku vojne, do tja se povrnejo, ko Amerikanci pripomorejo k predoru fronte. Še malo naj bi trajala vojna, pa bi menda obstala s porazom obeh strani. Zadnji del orisuje čustvovanje Francozov in Angležev po vojni.

Nedavno je izšel vojno-sanitetni roman »Die Pflasterkästen« in roman vojnega ujetništva »Prisonnier Halm«.

Egon Erwin Kisch »Soldat im Prager Korps« je površen dnevnik vojaka avstro-ogrske armade: mešanice narodov, krivice in sovraštva. Le eno je skupno: medsebojno nezaupanje in prepričanje o nesposobnosti vodstva. Vendar knjiga ni na višku.

Dobri vojak Švejke — to je prava knjiga avstrijske armade. Ker imamo v slovenščino prevedena že dva dela, jo lahkočitajo najširši naši krogi.

Za nas imajo vse te knjige vrednost v tem, da podžigajo človeka proti vojni. Vsaka teh knjig prispeva nekaj k temu namenu. Ali pa je dosežen ta namen samo s knjigami?

Ne, vse to treba doživeti! Nova doraščajoča generacija tega ni doživela. Ljudje pa, ki so bili v vojni, so jo večinoma že pozabili: Kajti človeštvo živi, da pozabi in pozablja, da živi.

Ivan Molek, Chicago:

Good-by Hunky!

(Konec.)

Našli smo ga v Minnesoti.

Druga stavka. Rudarji v velikem okrožju železne rude so bili v težki borbi za svoje pravice, Jakob je pa nosil šerifsko zvezdo na prsih in puško na rami. Pomagal je streljati stavkarje — Fince, Italijane, Hrvate in drage rojake — ki so stražili rudnike pred stavkokazi in za ta krščanski posel je prejemal šest dolarjev dnevne plače.

Stavka je bila udušena in rudarji raztirani na vse štiri vetrove, on pa je ostal v središču rudniškega okrožja kot zaupnik rudniške družbe, kot vohun, ki je moral paziti, da se več ne pokaže tja noben Hunky unijaške barve. Dobro je izvrševal svojo pasjo službo. Rudarji v Minnesoti še danes niso organizirani!

Jacku se je pa zahotelo po velikem kupu zlata. Izbral si je najstarejšo pot, ki je tudi najkrajša. Sugestirala mu jo je bivša služba s puško. Takrat je bil on zakon; vse postave, pravica in svoboda je bila v nabojih, zataknjenih v njegovem pasu. Kdo mu more kaj? Skratka: organiziral je veliko družbo za letovišče ob jezeru. On sam je bil predsednik, blagajnik in agent za prodajanje deležev. Dajte, dragi rojaki! Vsakdo, ki vloži sto dolarjev, bo milijonar v nekaj letih! — Mnogi so dali stotake in nekateri tisočake; neki gospod župnik je dal tri tisočake in neka stara vdova je dala vse svoje premoženje. Tekli so meseci, tekla so leta in letovišča ni in ni bilo. Nekega lepega dne pa ni bilo niti Jacka več...

Župnik je umrl žalosti in sramote in vdova je izvršila samomor. Jack je medtem — letoviščil v Montani.

*

Montana je sloveč kraj. Tam so prišla bogastva čez noč in čez dan jih je pozbeal hudič. Kmeti sin iz Bele Krajine je tam postal milijonar in bivši kozji pastir iz Črne gore je odprl največji teater v večjem mestu in se poročil z bakersko princeso, hčerjo rudniškega magnata, bivšega ribiškega tatu na Škotskem. Vsak kravjek na preriji je nuget zlata — če ga znaš pretopiti. V Montani je malo nebosežnikov, je pa dosti nizkih hiš in hišic...

Jack Hunky je razvil svoj šotor v onem mestu, kjer je največ nizkih hiš in največ visokih cerkva. V družbi z nekim Črnogorcem je odprl bordel in igralnico za denar. Dobro jima je Bog pomagal. Rumeno zlato je padalo kakor mana Izraelcem. Jack je sejal blato in žel zlato. Take

božje sreče še ni bilo, odkar je angel Gospodov z zlatim ključem odprl novi paradiz za sinove in hčere ljudi, ko se je pripeljal s Kolumbom čez morje ...

Toda s Kolumbom je šel tudi stari hudič. Neko soboto zvečer je šel mlad slovenski delavec »k svojim«. Revez je mislil, da se zabava z vlačugo, ko je začutil nekaj živega v žepu. Pogledal je in našel vlačugino roko, v roki pa svojo denarnico. To ga je tako ujezilo, da je telebnil vlačugo po zobeh; umazana blazina je bila vsa krvava. Ženska je vpila, kakor da jo kdo dere na mehi in v hipu je bil ves bordel pokonci. Jack, srdit, da tak smrkolin moti mir in business v njegovem svetišču, je sunil fanta po stopnicah, ta pa, ki je bil še bolj jezen, je potegnil revolver in ustrelil. Krogla je obtičala v steni. Tedaj je Jack zbesnel. Preden je mogel mladenič drugič sprožiti, je že bilo orožje v Jackovih rokah, počila sta dva strela in mladi rojak je sklenil vse svoje lepe nade pod stopniščem v bordelu. Odnesli so ga mrtvega, zadetega v srce. Ni se Jack zastonj vadi v privatni armadi železarskih baronov!

Afera je pa ubila njegovo karijero v Montani. Škandal je bil prevelik. Jack je bil sicer oproščen, ko so vsi pričali o silobranu — za umorjenega ni bilo nobene priče — toda bordel so mu zaprli.

»Z našimi ljudmi ni nič,« se je opravičeval, »preveč so zeleni in še divji... Naša mladina je nekaj groznega; ne zna se amerikanizirati in na Bega je pozabila...«

*

Na naši pozornici je bil tudi med vojno.

Tiste dni se je naš Hunky udomačil v Kansasu, kjer je »butlegal«, to se pravi: fabriciral in prodajal prepovedane pijače. Rojake in druge Avstrijce je zalagal z »belo mulo«. V Kansasu — kakor v Minnesoti — se je Jakob izdajal za Avstrijca, ki govori avstrijski jezik in poje avstrijske pesmi ter moli avstrijske molitve in litanije. Bil je član avstrijskega podpornega društva, lotil se je čitanja avstrijskih listov, svoje otroke je pošiljal v privatno avstrijsko šolo in njegova »bela mula« je bila avstrijska špecialiteta.

Razume se torej, da je Hunky ob izbruhu vojne navdušeno prisegal na Franca Jožefa in Avstrijo. Takrat je našel svojo domovino in domovina je bila Avstrija. Amerika je bila mačeha, Avstrija pa mati! Vsak dober sin ima rajši mater kot mačeho! Mati Avstrija kmalu namlati vse svoje sovražnike in potem se Amerika preseli v Avstrijo!

Tako je donela pesem dan za dnevom — do dneva, ko je Amerika res šla v Evropo, da namlati Avstrijo in njene zaveznike ter zavaruje posojila in zagotovi bodoče trge svojim denarnim sinovom. Mila nam majka! To ni bila šala za bratce avstrijske. Čudo vseh čudes, ki se je godilo tiste dni! Živ krst še danes ne ve, kdo ima patent na oni čudoviti stroj, ki je takrat čez noč preplodil, prerodil in prelevil avstrijskega Hunkija v — navdušenega ameriškega patrijota! Nihče ne ve, ali stroj je bil, ki je delal bliskovo...

V petek zvečer je Jack slekel avstrijsko pelerino in zakopal tablo Franca Jožefa v gnoj in v soboto zjutraj je že plahotal naokrog v stric Samovem fraku, mahal okoli sebe z zvezdami in progami ter deklamiral: »Tis country this of thee — — Oh, can't you see...« Zdaj je bila Avstrija grda, stara mačeha in Amerika dobra mati! Kateri dobri sin naj ljubi grdo, staro mačeho? V prah z njo! Živela majka Kolumbija! —

Tiste dni je tudi slovenski župnik Tone sfilozofiral: »Ameriškemu Slovcu je stara domovina njegova mati in Amerika mu je žena. Katera mu je bližja? Vsak dober mož bolj ljubi svojo ženo kakor mater! Če se bosta obe potapljali, bo skušal rešiti obe, toda če more rešiti samo eno, bo prej rešil svojo ženo...«

Tako je tudi bilo. Živela mlada žena!...

Hunky ni šel v armado; bil je že prestar, daroval pa je svojega sina. Vojakom je prodajal »belo mulo« in dobiček je delil s stricem Samom. Posodil mu je več tisočakov, ki se še danes dobro obrestujejo. Vstopil je v ameriško republikansko stranko in trobil hozano ameriški republiki ves čas vojne, sovražil pa je agitacijo Slovencev in Hrvatov za jugoslovansko republiko. Jugoslovani tam v Avstriji niso zreli za republiko! On, Hunky, je bil zrel!

»Če bi bili vi, dragi rojaki, tako dobri republikanci za Ameriko kot ste za stari kraj, bi lahko mene izvolili za sodnika — in kolika čast bi bila za vse Jugoslovane.«

»Lep sodnik na beli muli!«

»K vragu mula! Zdaj je beseda o ameriških republikancih in sodniški kandidaturi. Zakaj niste ameriški republičani? Kaj boste z republiko v starem kraju? Kam jo boste djali? Ali ne vidite, da stari kraj še ni zrel za ameriške razmere? Zakaj ne bi mene volili za sodnika?«

»Zato, ker še nismo zreli za ameriško republikansko politiko, in drugič, ker nisi ti zrel za sodnika!«

S tem je bil argument izčrpan. Čez osem dni so zvezni detektivi poizvedovali za rojaki, ki »niso bili zreli za ameriško republikansko politiko«. Izpraševali so sosede, kaj delajo in kam spadajo Hunkyji, o katerih je prišla pritožba na justični department, da so nevarni boljševiki in prekucuhi, ki so se zakleli, da mora »še letos vihrati krvavordeča zastava na kapitolu v Washingtonu«...

Sosedge, nebodiga leni, so se začeli krvavo spogledovati. Ta je imel sina, oni brata, ki je padel za demokracijo na fronti; ta je dal toliko in oni toliko za bonde svobode. Mar naj dajejo in padajo zastonj? Ali naj trpe v svoji sredi proklete hunkyjske boljševike, da bodo rušili Združene države? Not by damn side! Po njih! Vrv, vrv, vrv!!! —

Drhal je vpadla v slovenske in hrvaške društvene prostore, razbila pohištvo in sežgala na cesti vse knjige in papirje. Drhalska množica je šla od hiše do hiše, terorizirala ženske in otroke in stikala po sobah, kletih in podstrešjih za orožjem, bombami in »sovjetskimi« tiskovinami. Vse, kar je pisano in tiskano v nerazumljivem »hunkyjskem« jeziku, je bilo »boljševiško«. Gorje siromakom, ki so protestirali!

»Poljubite zvezde in proge!«

Kdor ni poljubil — javno, skesano in ponižno poljubil prašno, umazano platno — je »priznal krivdo«.

Jack Hunky se je pa zadovoljno smejal v pest...

*

Leta medvojne in povojne histerije so srečno zatonile. Po njih žalujejo le kruki. Jakob pa ni kruk — o ne, za ves svet ne!

Stroj, ki je čez noč tako spretno izpreminjal prepričanja in mišljenja majhnih ljudi, je odromal v shrambo, kjer čaka prihodnje vojne za demokracijo, oslokracijo ali kar že pride. Našemu junaku je bilo hudo, do črne duše hudo, ker ni bilo več stroja na razpolago. Kako lepo se je bil

navadil skakati z osla na konja in s konja na osla! Zdaj pa — vsi načrti so odšli po hrbtu k maši.

Ne samo to. On, ki je bil vse svoje žive dni navajen nizkega, je bil zdaj porinjen v štirinajsto nadstropje nebosežnika! — Povojna prohibicija je brenila njegovo »belo mulo« v Kansasu in business je crknil s kopiti vred. Prohibicija ni bila kriva direktno, pač pa konkurenca večjih krukov, ki je dobila v prohibiciji svoj največji razmah. Prej si je Jack na tihem želel prohibicije, zdaj pa je videl, da se je opekел; premalo je bil lisičji, da bi mogel tekMOVati z lisjaki, ki so začeli kuhati »fino žganje« iz koruznice, pomešane s kačjimi kožami, in variti »okusno pivo« iz listja in želoda. Ne, Hunky ne more biti kos tem mojstrom, ki so perverziralι apetit slavnemu pijočemu občinstvu in navadili celo dojenčke, da se kremžijo, ko ugledajo steklenico mleka in se veselo režijo, če jim vtakneš v usta prst, pomočen v »benediktincu« iz posladkanega strupa — vse to po milosti naše blagoslovljene prohibicije.

Ogoljufan po velikih krukih, srdit na demokracijo, ki ni vlekla vojne za svojo rešitev vsaj trideset let in polit kot kužek, ker niso ameriški republikanci na mestu pobesili jugoslovanskih republikancev, je Jack Hunky dal slovo rojakom in odkuril jadrnih nog v džunglo divjega Chicaga. Tu, kjer se mešajo človeške zveri vseh kontinentov, je končno našel primerno zavetišče. Sicer se je ustrašil ogromnih brlogov, ki štrle predrzno v božji zrak kot ledniki nevtralne Švice, zazeblο ga je ob pogledu na divno grdega velikana, ki čepi v blatu in si pere noge v jezeru, z glavo pa sili gor med jazbece v šumah Wisconsin, toda tolažil se je, da je masa vode na nizkem in masa čikaških dvonožcev tudi ni mentalno dosti na višjem...

Po kaj je prišel Hunky v Chicago? Mar je zaslutil, da bo tu nekega dne evharistični kongres z vesoljnimi odpustki? Bog, kateremu je Jack nad vse vdan, ne razsvetljuje več na ta način svojih črvov, katere tepe, ker jih ljubi. Ne, Hunky ni slutil nič takega. Šel je instinktivno kakor leopard, ki beži v najgostejši kot goščave, kadar posije solnce na pleše džungelskega sveta. Skratka: Jack je zbežal in se skrīl pred vsemi in pred samim seboj. Skrīl se je v štirinajstem nadstropju nebosežnika v Clarkovi ulici.

Nebesežnik je mesto v mestu, mesto zase z eno samo streho, pod katero stanuje — in samo stanuje — ali gara — in samo gara — tisoč do pettisoč ljudi. Včasι je vsemogočni Jehova mogel ustaviti zidanje do neba s tem, da je ljudem zmešal jezik. Tako stoji v svetih bukvah. Dandanašnji ne bi zmoγel tega — kajti v ameriškem Babilonu se zida tolikanj višje, čim bolj so ljudje zmešani po jeziku in veri. Ta zmešanost — za katero pa Jehova ni odgovoren — je temeljni kamen, na katerem stoji moderni Babilon in raste v nebo. Prebivalci nebosežnika so vsi mogoči stvorι. Dobiš jih vseh polti, vseh jezikov, vseh ver in vseh temperamentov, ampak vsi imajo samo eno ambicijo: Kako z najboljšim uspehom oropati svojega bližnjega!

Jack je najel svoj kot v centralnem svetišču petrolejskega božanstva. Takih kotov je na tisoče v nebosežnih templjih. V teh kotih je vse od bakra, masla, grozdja itd. do prvih sedežev v nebesih. Olje je lahko kie v Oklahcmi, Texasu ali sto čevliev pod morsko gladino in pet milj južno od Palm Beacha v Floridi, toda če hoče kdo videti olje, mora priti v omenjene kote v čikaških nebosežnikih — predvsem pa v Jackov kot, kjer je olje vrelo dan za dnevom na vse strani dežele v debelih in tankih

curkih — — kolikor je že obratno privrelo dolarjev za lepo poslikane delnice, ki jih je Jack pošiljal dragim rojakom v imenu bogate družbe Golden Slope Drilling Company. Tako je šla ta stvar. Vsa bodočnost in vsa sreča ameriških rojakov je zdaj bila v tem olju; zatirani delavci so si lahko kupili svobodo v treh dneh — v treh dneh in treh nočeh je bil proletarec magnat — če so poslali vse svoje prihranke na lepo doneč naslov v čikaškem kotu. Kje je olje? Kdo ga je videl? Ni treba vedeti, kje je, ni ga treba videti — samo verjeti je treba, trdno vero imeti, da je nekje, pa je vse dobro. Saj tudi čudodelnost ameriških Brezij v Lemonu ne zahteva drugega kakor dobre vere, vse drugo pride samo od sebe kot štokrlja s culo v kljunu!

Tako je šla ta stvar — nekaj časa. Vsaka vera je dobra nekaj časa. Jack Hunky je bil srečen kot še nikoli. Tako lepo skrit na visokem — oh, zakaj ni že davno prej pomislil na olje v nebesežnikih? Nič ni bilo treba mučiti se, nič pričakati se s tepci — oglas in pošta sta opravila vse, dokler je bilo kaj vere...

Nkega povojnega dne je pa izginil oglas iz listov in izginila je Golden Slope Drilling Company iz svojega kota v nebesežniku Clarkove ulice. Samo zlat napis je še ostal nekaj časa na zaklenjenih vratih kot rumen spomin na lepe zlate novce, ki so bili, pa jih ni več — na olje, ki ga ni bilo.

»Prokleta vlada nam je posušila olje... Vzela nam je pošto,« je pisal Jakob zaupno svoji stari v Kalifornijo.

»Le hitro pridi! Tukaj je topla in zdrava klima kakor v Dalmaciji,« mu je odpisala stara.

*

Naposled — ko se je odgrnila zavesa zadnjega dejanja — vidimo Jacka v čisto novem ameriškem mestu.

Ljudje so sploh čudni stvori, čudnejši kot je bazilisk, ampak star slovenski očanec v novem, deviško mladem tujem mestu je najčudnejši stvar pod solncem...

Pa naj je prišlo še to. Vsega smo že navajeni — vemo, da udarec zlate palice najbolj boli in kdor hoče biti izveličan, mora biti predrzen kot komar. Eno satisfakcijo pa le imamo; Jack Hunky je doigral in v novem mestu mu odbije zadnja ura.

Da, dokončal je nesramno igro. Dovolj je dolgih dejanj, ki se vlečejo od Tretje ceste ali Hunkyjske ulice v Pennsylvaniji preko nizkih bajt v Ohio in Michiganu, blata Rajske doline, šerifske puške v Minnesoti, bordelskih tatvin in umorov v Montani, »bele mule« v Kansasu, avstrijsčine in špijonstva med vojno do nebularnega olja v čikaškem nebesežniku; — dovolj je sramote in ponižanja za vse trezne garače slovenske krvi in pckoljenja, ki so morali trpeti pečat hunkyjstva zaradi njegove črne preteklosti in polpreteklosti.

Da, stric Hunky leži na smrtni postelji — in mi smo veseli. Stric Hunky umira — in mi vriskamo radosti. Stric Hunky se odpravlja za starim Billy Bryanom na dolgo cesto pozabnosti — in mi mu ne postavimo spomenika. Pošteni zanamci ne smejo niti vedeti, kje bo njegov grob.

Nova generacija — njegovi sinovi in hčere — ki pozabi na nižine svojega izvora in katera koraka s časom, izbriše njegovo proketo ime in z imenom bo izbrisan tudi spomin nanj.

Good-by, Hunky! — Počivaj, kolikor si vreden počitka! —

Ciril Štukelj:

Kaj ljudje najrajši čitajo?

Pod tem naslovom so priobčili časopisi statistiko, ki sem jo napravil z namenom, da ljudje o njej razmišljajo in svoja razmišljanja tudi izrazijo. Oglasil se ni nihče. Marsikaj bi se dalo o tej statistiki spregovoriti. Danes se hočem omejiti le na eno: na čitanje socialno-znanstvene literature. Knjižnica Delavske zbornice v Ljubljani ima tako lepo zbirko knjig iz socializma, sociologije, socialne politike, delavskega gibanja in narodnega gospodarstva, da prekaša v tem gotovo vse naše javne knjižnice in da se lahko kosa tudi s podobnimi knjižnicami v inozemstvu. Toda žal večina teh lepih knjig dolgo časa čaka na svoje čitatelje. In med redkimi čitatelji še redkeje najde prave. Poznam tajnike in centralne odbornike strokovnih in drugih delavskih organizacij, zaupnike, toda malo jih vidim prihajati v knjižnico. In če kdo pride, si navadno izbere kak lažji roman.

Tudi sam rad čitam romane, da razberem iz njih resnico, da ugibam, kaj je človek in kaj sem jaz sam. Nisem torej proti čitanju romanov. Toda človek, ki se udejestuje v delavskem gibanju, človek, ki govori o socializmu, se mora zanimati za ta socializem, mora vendar vsaj površno poznati nove pojave v narodnem gospodarstvu, socialnem gibanju itd. Kako naj nekdo presoja in odloča v gibanju, če pa je edina njegova duševna hrana inseratni in senzacionalni del »Jutra«? (Tako med nami povedano, izhaja v Sloveniji razven »Jutra« tudi še »Svoboda«, »Delavec«, »Del. Politika« — ali to so za nas predolgočasni listi.)

Vsakdo se izgovorja, da ne utegne čitati. Ta izgovor seveda ni odkritosrčen. Nam ne sme biti merilo najslabši delavec, ki v tednu vdano gara svojemu podjetniku, v soboto in nedeljo pa zapije ves svoj zaslužek. Vzemimo si za merilo in ideal delavce, ki so se s svojo lastno voljo do izobrazbe najvišje povzpeli. Če hočete nekaj imen, evo vam jih: Maksim Gorki, Jack London, Avgust Bebel. In pri nas doma: Ivan Mlinar, urednik; Rudolf Golouh, pisatelj itd. Sami delavci, ki so našli po svojem tovarniškem delu dovolj časa ne le za čitanje knjig, temveč tudi za pisanje.

Res je, da fizično naporno delo ubija človeka. Res pa je tudi to, da alkohol še bolj ubija nego dobra knjiga. Volje je treba do samoizobrazbe, pa se že najde časa tudi za knjigo.

Občudujemo Avstrijce, Nemce, Ruse, Angleže. »Tam bodo že nekaj napravili, kaj pa hočeš pri nas Kranjcih«, tako žalostno navadno zaključijo sodrugi podobne diskusije. Mesto da bi pomislili na to, da se je tudi tamkaj razvilo mogočno gibanje iz prav tako surovih, neobdelanih ljudi, kakor so pri nas. In da danes tam delavci vztrajajo v organizacijah, ni pripisovati temu, da vztrajajo zato, ker so Nemci ali zato, ker jih je mnogo. Temveč socialistične vzgoje imajo. Sama revščina še nikdar ni iz ljudi ustvarjala socialistov. Tudi sami dnevni gmotni interesi ne obdrže dolgo časa velike množine ljudi v organizacijah. Potrebno je, da se ljudje zavedajo, da so proletarci in da njihov boj še ni končan z enim mezdanim pogajanjem za 10-odstotno zvišanje plače. Socializem je nekaj več: boji strokovnih organizacij za izboljšanje delovnih pogojev so pač boji za izboljšanje našega življenja, v kolikor je to v kapitalističnem peklu mogoče; toda končni namen je odprava plačilnega sistema sploh in temeljita preobrazba vsega družabnega

življenja. Ko ima človek to prepričanje v sebi, ko spozna, kam družabni razvoj nujno vodi, ga ne bo oplašila nobena stvar, da bi samo za trenutek zadvomil v končni uspeh delavskih organizacij. Kjer pa prepričanja ni, kjer se ljudje kot zmešana čreda lové le za dnevnimi senzacijami, tam seveda ne more biti resnega gibanja.

Navaden delavec pride v strokovno organizacijo, ko sliši, da bo ta delavcem plače zboljšala. Če pa temu delavcu ne dopovemo, da je en mezdni boj le majhna praska v veliki gospodarski vojni, če mu ne razložimo vsega, bo to strokovno organizacijo zapustil ob prvem porazu. In poraze pa moramo zopet doživljati, dokler se bodo ljudje tako sprehajali po organizacijah, kakor so se vsa zadnja leta. Ne mislim, da bi morali delavcem kar vsiliti knjige na prvem strokovnem shodu, ne, ker delavci niso šolarčki. Ampak zaupnik, ki hoče obdržati delavce v organizaciji in jih podučevati, mora sam nekaj znati. Iz praznega lonca se ni še nikdar nič skuhalo.

Pa da ne bi kdo mislil, da hočem tu očitati nekaj samo strokovničarjem. (Pri nas, kjer se ljudje opredeljujejo večinoma le po simpatijah do raznih oseb, mora človek vedno dopovedovati, da je tako mislil, kakor je zapisal in ne drugače.) Isto velja n. pr. tudi za našo »Svobodo«. Vsa njena dosedanja zgodovina je večno padanje in naraščanje članstva, mesto da bi šla pot stalno navzgor. Zberejo n. pr. neki sportni klub in si stavijo ideal, da postane to prvi sportni klub. Ustanovitelji sami previdno zamolče zbranim sportnikom, da ima »Svoboda« še druge višje namene, kakor zbijati žogo, ker mislijo, da bi vsaka beseda o socializmu razgnala mlade fante, ki jih kar srbé noge ob misli na to, da postanejo prvi nogobrci pod solncem. Take sportnike druží nekaj časa veselje do žoge, pri prvem nesoglasju se pa porazgubé po raznih meščanskih klubih. Dokler bomo taki oportunisti, da bomo zbirali ljudi po njihovih slabostih, dokler se ne bomo trudili, da iz ljudi iztrebimo napačno mišljenje, ki so si ga pridobili v mladosti, toliko časa bo naše gibanje laviralo.

Tako se bo zgodba nadaljevala, dokler ne bomo imeli zaupnikov, ki bodo znali ljudi vzgajati. Takih zaupnikov pa zopet ne bomo imeli, dokler se bodo naši sodrugi dosledno izogibali vsakemu koristnemu čtivu.

Lenin je sredi revolucije zaklical: Učite se! Učite se! Učite se! Mi živimo v miru, ko se lahko poglobimo v knjigo.

Zato vabim vse p. n. zaupnike, tajnike, predsednike vseh »rangov«: Potrudite se na leto vsaj z eno dobro knjigo! In če utegnete, se vpišite še v »Cankarjevo družbo« in — pozimi prečitajte morda vsaj kako brošuro z dobro vsebino!

Delavska žena! V kateri organizaciji so Tvoji otroci?

Kaj si v tem mesecu storil za »Svobodo«?

Knjige in knjižnice.

Knjižnica Delavske zbornice v Ljubljani je imela v mesecih januar-april t. l. sledeči promet:

Mesec	obiskoval.	novih članov	knjig
Januar	2298	141	4844
Februar	2144	146	4716
Marc	2182	103	4874
April	1992	82	4183
Skupaj	8616	472	18617

Lani je v istem času izposodila 13.641 knjig, torej lep napredek. Znanstvenih knjig je izposodila 2933, lani v istem času 1208.

Knjižnica Delavske zbornice v Mariboru je imela v tej sezoni sledeči promet:

Mesec	obiskoval.	novih članov	knjig
Januar	974	58	1535
Februar	894	55	1475
Marc	777	50	1390
April	737	47	1442
Skupaj	3382	210	5842

Delavske knjižnice na Dunaju

hitro napredujejo, dočim meščanske nazadujejo. Dočim so meščanske knjižnice včlanjene v »Zentralbibliothek«, izposodile so pred vojno v enem letu 10 milijonov knjig, so jih lani izposodile le še 4.600.000. Delavske knjižnice so lani izposodile 1.377.528 knjig. Da bo vsakdo videl, kako napredujejo delav. knjižnice, navajamo nekaj števil iz prejšnjih let: Izposodile so knjig 1910. l. — 151.091, 1919. l. — 177.407, 1920. l. — 521.413, 1926. l. — 887.250, 1927. l. 1.089.271.

Dr. Fr. Bradač: Češko-slovenski slovar. V založbi Jugoslovanske knjigarne v Ljubljani je nedavno izšel Učbenik češkega jezika, ki mu je sledil sedaj Bradačev Češko-slovenski slovar. Bradačev slovar bo brez dvoma prav dobro služil tistim, ki se bodo s čitanjem hoteli natančneje seznaniti z bogato češko kulturo, pa tudi tistim, ki bodo potovali po češki republikli. Mora se reči o njem, da je dobro in vestno sestavljen. Čeprav je moral avtor z ozirom na prostor izpustiti tiste češke besede, ki so si s slovenskimi po obliki in

pomenu docela enake, obsega vendar slovar preko 16.000 različnih besed, pri čemer niso všteti številni istodebelski izrazi. Tako že po svoji obsežnosti nadkriljuje Zavadilov češkoslovinsky slovník, ki je vrhu tega tudi okoren v slovenskem izrazovanju in zastarel. Oprema slovarja, ki ima žepni format ter šteje 315 strani, je prav dobra, notranja uredba zelo pregledna in praktična. Delo zasluži najboljše priporočilo.

Conan Doyle: Izgubljeni svet. Roman. Ljudska knjižnica, 31. zvezek. Ljubljana, 1929. Založila Jugoslovanska knjigarna. Strani 233. Cena broširani knjigi Din 24, v celo platno vezani Din 32. — Conan Doylejeve povesti, detektivske zgodbe pozna ves svet in prevajajo jih vsi narodi, saj je malo pisateljev v svetovni književnosti, ki bi znali že na prvih straneh vzbuditi tako živo zanimanje in razvijati nato zgodbo tako napeto, kakor ravno ta znameniti Anglež. Slovenci ga imamo prevedenega že precej. Vsi se ga gotovo že spominjajo po »Znamenju štirih«, vendar najde vsak nov prevod takoj najširši krog interesentov v vseh slojih. Prav posebno zanimanje bo gotovo vzbudilo še zlasti to delo, ki nas vodi v svet, slovenski književnosti doslej še nepoznan, a zato tembolj zanimiv. Opisuje nam znanstveno potovanje prof. Challengerja in tovarišev v srce Južne Amerike, v področju gornjega toka Amazonke, kjer preiskujejo sredi neizmernih pragozdov ozemlje, na katerem žive še prazgodovinske pošasti. Že potovanje samo je popisano velezanimivo, a bivanje v kraljestvu prazgodovinskih nestvorov je risano z uprav neverjetno domišljijo, živahnostjo in barvitostjo. Sredi veleromantičnih doživljavaev, čudovitih naključij, smrtnih nevarnosti in nečloveških naporov ter junaštev vstaja pred bravcem prazgodovinski svet s svojim živalstvom in rastlinstvom, kakor si ga predstavlja duhoviti pisatelj. Strašni dinosavri in pterodaktili, ogromne povodne kače in slične pošasti, hudobne človeške opice in jamski ljudje, vse to se vrsti kakor v filmu pred strmečim bravcem, ki knjige pač ne bo odložil, dokler ne obrne zadnje strani.

Dramatična podzveza.

Občni zbor dramatične podzveze

»Svobode« 14. aprila t. l. je zbral delegate naših dramatičnih odsekov iz Trbovelj, Jesenic, Ljubljane, Celja, Šoštanja, Dobrunj, Lesc, Ptuja, Velenja, Tržiča in Zabukovce, da se pogovoré o enotnem načrtu, po katerem bi v bodoče z uprizarjanjem iger vzgajali delavce. Dnevni red občnega zbora je bil:

1. Poročilo o stanju in delovanju dramatičnih odsekov.

2. Bodoče naloge dram. odsekov in dram. podzveze.

3. Pravilnik dram. odsekov in podzveze.

4. Volitev podzvezinega odbora in razno.

K prvi točki dnevnega reda so poročali s. Majdič iz Trbovelj, Škerlj iz Jesenic, Godnik iz Celja, Bolhar iz Šoštanja, Terčič iz Dobrunj, Hančič iz Lesc, Jagusič iz Ptuja, Ule iz Velenja, Smole iz Tržiča, Piukova Dora iz Maribora, Sprajc iz Zabukovce in Kreft iz Ljubljane.

Najbolj agilna dramatična odseka sta v Trbovljah in na Jesenicah, ki s svojim pridnim delovanjem krijeta tudi finančne potrebe drugih odsekov. Dramatični odseki v Celju, Dobrunjah, Lescu, Ptuju, Velenju, v Mariboru in v Ljubljani delujejo prazvaprav šele od lanskega leta. Dramatični odsek v Tržiču od leta do leta napreduje. Težave ima, ker si je nakopal precejšnje stroške s preureditvijo odra. Na pritožbe raznih delegatov, ki so poročali, s kakimi težavami se morajo boriti, odgovarja s. Majdič, da so morali tudi Trboveljčani premagati velike težave, preden so se dvignili na sedanjo stopnjo. Poleti so kar na prostem postavili nekaj desk in se na tako sestavljenem odru vadili. Stevilo obiskovalcev je polagoma naraščalo, tako, da je sedaj pri vsaki predstavi polna dvorana. Z dobro voljo in idealizmom se mnogo doseže.

S. Kreft je reasumiral posamezna poročila, iz katerih je razvidno, da nekateri odseki trpé radi pomanjkanja odra in dvorane, drugi pa zopet radi pomanjkanja režiserja ali igralcev, posebno ženskih moči. Vse te težave se da premostiti le z največjo energijo režiserja in vodilnih članov odsekov. Nikjer drugod ni potrebno toliko vztrajnosti in energije, kakor ravno

pri dramatičnem odseku. Pod istimi težkocami, kakor jih tu navajajo delegati za razne dramatične odseke, trpi samo državno gledališče. Mi bomo lažje premagali vse težave, ker nas druží gotova ideja. Delavski oder mora uprizarjati le take igre, s katerimi manifestira delavstvo idejo. Od slovenskih iger priporoča vsa Cankarjeva dela, Kraigherjevo »Školjko«, Cerkenikovo »Roko pravice« i. dr., Remčev »Kirke« in »Užitkarje«, Leskovčeva »Dva bregova« in večino iger, ki so izšle v zbirki »Oder«.

Občni zbor sprejme njegov predlog, da naj vsi odseki v treh tednih javijo centrali, katere igre imajo v svojem arhivu, da bi vedno vedeli, kje je kaka igra, ako bi jo kdo zahteval. Seznam vseh iger se nato priobči v »Svobodi«. (Do danes še nismo prejeli takega seznama, op. ur.)

Občni zbor je nato sklepal, da bi se v Ljubljani organiziral enoten režiserski tečaj. Podzvezin odbor naj izdela proračun in naj pretehta, kako bi se to dalo uresničiti.

Nato je občni zbor sprejel pravilnika odsekov in podzveze. Oba pravilnika priobčujemo na koncu tega poročila.

V podzvezin odbor so bili soglasno izvoljeni ss.: Skuk, Jurmanova Julka in Šeško. Delegat Škerlj posebej apelira, naj vsi skrbé za to, da dramatična podzveza ne bo več zaspala, temveč da bo s stalnim pridnim delom napredovala.

Pravilnik dramatične podzveze »Svobode«.

§ 1. Vsi dramatični odseki »Svobode« tvorijo dramatično podzvezo »Svobode«.

§ 2. Dramatično podzvezo vodi tročlanski tehnični odbor, ki ga voli podzvezin občni zbor.

§ 3. Podzvezin odbor:

- a) daje nasvete odsekom v izbiro iger;
- b) odsekom preskrbuje igre in razne pripomočke za njihovo uprizarjanje;
- c) sprejema poročila odsekov in v potem svojega zastopnika v centrali »Svobode« vzdržuje stike z zvezo.

Svoje seje sklicuje po potrebi.

§ 4. Vsako leto pred zvezinim občnim zborom sklicuje podzvezin odbor redni občni zbor podzveze, ki

- a) zaslišuje poročila podzvezinega odbora in odsekov;

b) določa splošni program za prihodnje leto;

c) sklepa o vseh zadevah, tičečih se dramatične podzveze;

d) voli podzvezin odbor.

Izredni občni zbor se skliče na pismeno zahtevo najmanj dveh tretjin včlanjenih odsekov in ima iste pravice kot redni občni zbor.

Sklepi občnega zbora postanejo pravomočni po odobritvi s strani centralnega odbora »Svobode«.

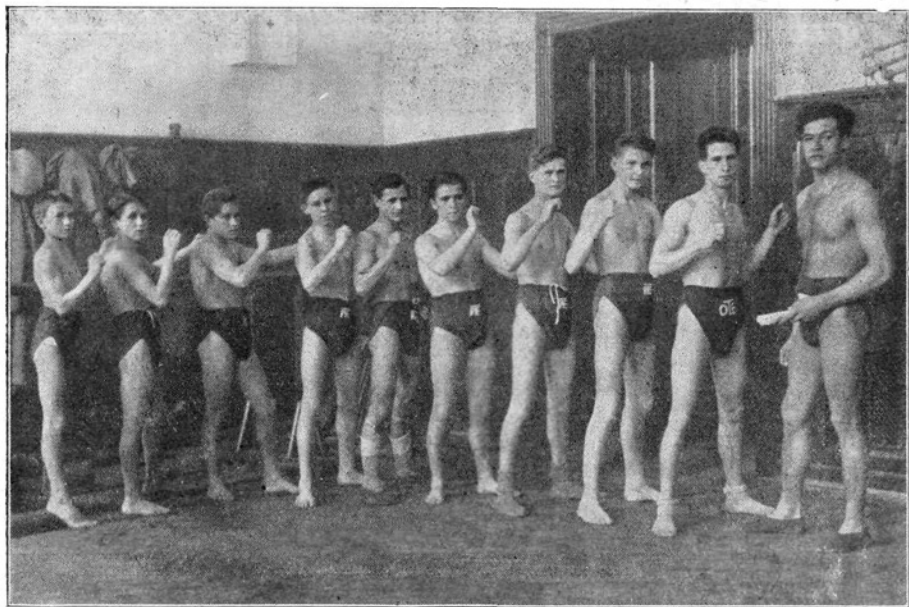
§ 5. Dramatični odseki so dolžni:

a) poročati podzvezinemu odboru, katere igre mislijo uprizoriti in kako so posamezne prireditve uspele;

§ 3. Odbor odseka sestoji iz 3—5 članov, med njimi mora biti eden odbornik podružnice »Svobode« kot zastopnik iste. Režiser sodeluje na vseh sejah s posvetovalnim glasom.

§ 4. Naloge odbora so: Skrbeti mora, da se odsek tehnično razvija: sprejemanje članov, prirejanje dramatične šole, ter vzdrževanje zveze s podružnico.

§ 5. Naloge režiserja so: sestaviti po možnosti mesec dni pred sezono spored iger (repertoar), katere pridejo v sezoni v poštev, ter istega predložiti odboru odseka in podružnice v odobrenje in razdeliti vloge. Določiti dan in uro skušenj, ter voditi vse vaje.

Skupina telovadcev mariborske »Svobode«.

b) odračunavati za dramatično podzvezo na centralo »Svobode« 5% čistega dobička od vsake prireditve;

c) pošiljati na podzvezine občne zборе delegata in mu plačati vozne stroške, dočim skrbi za prehrano podzveza s pomočjo centrale »Svobode«;

d) izpolnjevati vsa navodila podzveze.

§ 6. Pravilnik podzveze more izpreminjati podzvezin občni zbor z dvetretjinsko večino.

Pravilnik za dramatične odseke »Svobode«.

§ 1. Odseki niso samostojna društva, temveč samo odseki že obstoječih podružnic »Svobode«.

§ 2. Vsak odsekov član mora biti obnem član podružnice »Svobode«.

§ 6. Člane sprejema in predlaga podružnici v potrditev. Ako odbor kakega priglasičenega člana odkloni, ima isti pravico predložiti tozadevno pritožbo odboru. Določiti podružnice »Svobode«.

§ 7. Člani odseka so samo redni člani.

§ 8. Dolžnosti članov so: Vsak po svoji možnosti podpirati odbor. Vedno in povsod se obnašati dostojno in pokazati, da so člani proletarskega društva. Redno hoditi k vajah in nastopom, brez ugovora sprejeti od režiserja odkazano vlogo ter varovati v vsakem oziru disciplino. Z vstopom v odsek se vsaki član častno zaveže, da bo spoľnjeval določbo pravilnika.

§ 9. Redni občni zbor odseka se ima sklicati vsako leto pred občnim zborom podružnice »Svobode«, na istem se ima:

a) predložiti poročilo o preteklem poslovnem letu;

b) izvoliti odbor;

c) staviti nasvete in predloge.

Poročilo o občnem zboru se ina predložiti podružnici »Svobode«.

§ 10. Odbor mora imeti vsaj 1 krat na mesec sejo, pri kateri je voditi zapisnik.

§ 11. Vse odsekovo premoženje je last podružnice »Svobode«. Če se isti razpusti oziroma razide, ga odbor podružnice upravlja do nove ustanovitve odseka.

§ 12. Vsi dramatični odseki društev, včlanjeni pri zvezi »Svobode«, si morajo medsebojno pomagati z nasveti, izposojevanjem iger ter v vsakem oziru iti drug drugemu na roko.

§ 13. Kjer je dramatični odsek sestavljen iz članov več podružnic, izpolnjuje

vse svoje obveznosti napram okrožnemu odboru »Svobode« tako kot podružnični odseki napram podružničnim odborom.

§ 14. Za odnose dramatičnih odsekov napram dramatični podzvezi je merodajen pravilnik podzveze.

Delavski oder in člani »Svobode«.

Po pravilniku dramatičnih odsekov »Svobode« mora biti vsak član dramatičnega odseka tudi član »Svobode«. V delavskem odru v Ljubljani je mnogo nečlanov »Svobode«. Skrajni čas je že, da se to vprašanje v ljubljanskem delavskem odru reši. Prepričan sem, da se bodo vsi še neorganizirani radi organizirali. Treba jih je le k temu pozvati in jim dati pristopne izjave »Svobode«. Odbor del. odra naj to dolžnost opravi.

Telovadba in sport.

Villacher Athletik Sportklub, Villach — S. K. »Svoboda«, Ljubljana 1 : 4 (1 : 2).

Za nedeljo 12. maja je povabila ljubljanska »Svoboda« v goste Villacher Athletik Sportklub iz Beljaka. Avstrijski sodrugi so prišli v Ljubljano v soboto ob 9. uri zvečer; na kolodvoru so jih sprejeli naši nogometaši. Po skupni večerji v ljubljanskem dvoru so jih odvedli »Svobodaši« na svoja stanovanja k počitku. V nedeljo dopoldne so si sodrugi iz Avstrije ogledali naše mesto in bili med drugim tudi na Gradu. Popoldne ob treh pa so nastopili na igrišču Ilirije k prijateljski nogometni tekmi.

Beljaška enajstorica je nastopila v belih dresih z rdečim pasom, Ljubljančani pa v novih živordecih majcah s črnim ovratnikom. Beljačani so bili vsi izredno močnih, atletskih postav in so napravili na občinstvo, ki je nenavadno v lepem številu posetilo to tekmo, zelo dober vtis.

»Svoboda« Ljubljana je nastopila v naslednji postavi: Fugina, Zore, Gašperšič, Habiht, Gabršček, Boncelj, Breznik, Potrato, Koser, Vrtačnik in Ozebek.

Obe moštvi sta se pred tekmo priščno pozdravili, točno ob 3. uri pa je zapiskal savezni sodnik gospod Betetto k pričetku.

Takoj se je opazilo, da so Ljubljančani boljše moštvo, ki goji lep kombinacijski

nogomet kratkih pasov po tleh. Gosti nasprotno so igrali visok nogomet.

Po menjajočih se napadih pade kmalu prvi a tudi edini gol za Beljak. Igra je sicer ves čas odprta, vendar se opazi, da obvladuje situacijo »Svoboda«, ki doseže v prvem polčasu po Vrtačniku in Potratu dva gola. Polčas konča z 2:1 za »Svobodo«.

Med pavzo se je nadaljeval koncert delavske železničarske godbe »Zarja«. Tudi so se gostje skupno z ljubljansko enajstorico fotografirali.

Drugi polčas pričena in konča s premočjo »Svobode«, ki pošlje žogo še dvakrat (po Potratu in Habihtu) v mrežo. Končni rezultat 4:1 v prid Ljubljančanov.

Igralci ljubljanske »Svobode« so pokazali precejšnjo tehnično izvežbanost. Največja njih slabost je premala odločnost pred nasprotnim golom in vse predolgo zadrževanje žoge pred vrati nasprotnika. Najbolj je ugajala half-linija ter desni branilec. Obnesel se je tudi levi back, ki je to pot prvič nastopil za črnordeče barve. Napad je pokazal mnogo smisla za kombinacijo, vendar mnogo premalo strelja. Od gostov sta se odlikovala levo krilo ter desni branilec. Po tekmi se je vršil prijateljski sestanek z gosti v restavraciji »Reininghaus«, ob sedmih zvečer pa je vlak odpeljal avstrijske sodruge zopet proti domu.

IZ DELAVSKEGA SPORTNEGA GIBANJA V JUGOSLAVIJI.

Ljubljana: 1. V.: S. K. »Svoboda«, Ljubljana : S. K. »Grafika«, Ljubljana 2:2 (2:0). Slaba igra moštva »Svobode«, v katerem je nastopilo več rezerv. V predtekmi sta se srečala S. S. »Grafika«, rez. : S. K. Natkar 3:0.

9. V.: S. K. »Svoboda«, Ljubljana : S. K. Slavija, Ljubljana 2:1 (2:0). Prvenstvena tekma, s katero si je priborila »Svoboda« nadaljni 2 točki. Opaziti je bilo lep start »Svobode«, ki je igro obdržala tudi ves čas v svojih rokah, le premali odločnosti napada »Svobode« se ima Slavija zahvaliti, da je odnesla zanjo razmeroma dober rezultat. Napadalc »Svobode« vse preveč zadržujejo žogo in se spuščajo pri tem mnogokrat v prav nepotrebne hiperkombinacije, pozabljajoč, da je glavni efekt nogometne igre vsaj v prvenstvenih tekmah gol.

9. V.: S. K. »Svoboda«, Ljubljana, rez. : S. K. Slavija, rez. 7:0 (4:0).

12. V.: S. K. »Svoboda«, Ljubljana juniorji : S. K. Grafika, rez. 6:2. Lepa in koristna igra najmlajših igralcev »Svobode«.

12. V.: S. K. »Svoboda«, Ljubljana, rezerva : S. K. Grafika I. 3:1 (1:1). Rezerva ljubljanske »Svobode« je v prav dobri formi. Iz nje bo mogel črpati klub svojčas gotovo še mnogo dobrega materiala.

Maribor: 7. IV.: S. K. »Svoboda«, Maribor : S. K. Rapid, Maribor 1:12 (0:7).

28. IV.: S. K. »Svoboda«, Maribor : S. K. Železničar, Maribor 0:9 (0:3).

Celje: 14. IV.: S. K. Amater, Trbovlje : S. K. Celje, Celje 1:5 (1:2). Prvenstvena finalna tekma, s katero si je S. K. Celje priborilo prvenstvo celjskega okrožja.

Trbovlje: 7. IV.: S. K. Amater, Trbovlje : S. K. Celje, Celje 2:7 (0:6). Semifinalna tekma za prvenstvo celjskega okrožja.

1. V.: Amater, Trbovlje : Olimpija, Zagreb 2:8 (1:5).

Hrastnik: S. K. Zora, Hrastnik : S. K. Trbovlje, rez. 0:1 (0:1).

Zagreb: 7. IV.: S. K. Železničarski, Zagreb : Hašk, Zagreb 0:1 (0:0).

14. IV.: S. K. Železničarski, Zagreb : S. K. Šparta, Zagreb 6:0.

21. IV.: S. K. Železničarski : S. K. Croatia, Zagreb 1:2 (0:0).

Osiijek: 28. IV.: S. K. Grafičar, Osiijek : S. K. Slavija, Osiijek 0:2.

Split: 28. IV.: S. K. Hajduk, Sarajevo : S. K. Hajduk, Split 2:5.

Novi Sad: 28. IV.: S. K. Radnički, Novi Sad : N. A. K., Novi Sad 2:1 (2:0).

5. V.: S. K. Radnički, Novi Sad : S. K. Radnički, Vel. Bečkerek 3:1.

6. V.: S. K. Radnički, Novi Sad, rez. : S. K. Poštarski A. K. 0:0.

6. V.: S. K. Radnički, Vel. Bečkerek : S. K. Vojvodina 1:4.

Sarajevo: 1. IV.: S. K. Hajduk, Sarajevo : Sašk, Sarajevo 3:1.

7. IV.: S. K. Hajduk, Sarajevo : S. K. Slavija, Sarajevo 0:2 (0:1).

14. IV.: S. K. Hajduk, Sarajevo : S. K. Osman, Sarajevo 18:0.

16. IV.: S. K. Hajduk, Sarajevo : S. K. Borac, Sarajevo 9:0 (3:0).

5. V.: S. K. Hajduk, Sarajevo : S. K. Sašk, Sarajevo 3:2.

6. V.: S. K. Hajduk, Sarajevo : S. K. Slavija, Sarajevo. S. K. Slavija, Sarajevo : S. K. Železničar, Sarajevo 4:0.

Subotica: 28. IV.: S. M. T. K. : Sub Električar Centrala 4:1 (1:0).

Gornji Milanovec: 5. V.: S. K. Železničar, Beograd : Takov 5:1 (2:0).

6. IV.: S. K. Železničar, Beograd : Takov 4:2 (2:1).

Vel. Bečkerek: 24. III.: Radnički : S. K. Kodnina 2:0 (2:0).

5. V.: Sportklub : Borac 2:2 (2:0).

Vrbas: 1. IV.: Radnički, Novi Sad : Vrb. S. K. 6:1.

Beograd: 28. IV.: Železničarji : Srpski mač 1:0 (1:0).

28. IV.: Grafičar : Balkan 2:2 (1:1).

Podgorica: R. S. K. Lovčen, Cetinje : J. S. K. Crnogorac, Cetinje 2:1.

Najboljši mednarodni uspehi v delavski lahki atletiki. Tehnični odbor Socijalistične telesnovozgojne Internacionalne je priznal sledeče najboljše rezultate v mednarodni delavski lahki atletiki: Možje: Tek na 60 m 7 sek., Etholen (Finska); 100 metrov 10,8 sek., Rupp (Nemčija); 200 m 22,5 sek., Etholen (Finska) in Weller (Nemčija); 300 m 36,1 sek., Wall (Finska); 400 m 49,9 sek., Virta (Finska); 500 m 1 minuto 07,1 sek., Salojärvi (Finska); 800 m 1 min. 57,1 sek., Bothas (Finska); 1000 m 2 min. 33,7 sek., Bothas (Finska); 1500 m 4 min. 3,2 sek., Bothas (Finska); 3000 m 8 min. 37,7 sek., Virta (Finska); 5000 m 14 min. 48,3 sek., Virta (Finska); 10.000 metrov 31 min. 51,5 sek., Jokela (Finska); 15.000 m 48 min. 49,7 sek., Röttkö (Finska); 20.000 m 1 ura 7 min. 11,9 sek., Röttkö (Finska); 110 m zapreke 16,2 sek., Mehwald (Nemčija); 200 m zapreke 28,6 sek., Kääräinen (Finska); 400 m zapreke 57,9 sek., Kääräinen (Finska). — Štafeta 4 × 100 m 43,7 sek., »Kullervo« v Helsinkih (Finska); 10 × 100 m 1 min. 54,1 sek., »Jyry« v Helsinkih (Finska); švedska štafeta 2 min., 4,2 sek., »Kullervo« (Finska); švedska štafeta 4 × 100 m 3 min. 27,9 sek., »Kullervo« (Finska). — Skok v daljavo z za-

letom 6.96 m, Etholen (Finska). — Skok v višino z zaletom 1.86 m, Etholen (Finska). — Skok ob palici 3.70 m, Mehwald (Nemčija). — Troskok z zaletom 14.45 m, Takkinen (Finska). — Skok v daljavo z mesta 3.27 m, Wuorenpää (Finska). — Skok v višino z mesta 1.53 m, Mutikanen (Finska). — Troskok z mesta 9.68 m, Wuorenpää (Finska). — Met kopja 62.21 m, Viran (Finska). — Met diska 45.30 m, Sukatnick (Lotiška). — Met žoge z vrvice 56.10 m, Hummel (Nemčija). — Met klavdiva 46.41 m, Laiho (Finska). — Met krogla (7¼) 14.29 m, Franze (Finska). — Peteroboj 565.02 točke, Takkinen (Finska). — Deseterboj 1085.03 točke, Wall (Finska). — Žene: Tek 60 m 7.7 sek., Hipplerova (Nemčija). — 100 m 12.6 sek., Dittmarova (Nemčija). — 200 m 27.3 sek., Stibitzova (Nemčija). — 1000 m 3 min. 29.6 sek., Dankova (Nemčija). — Štáfeta 4 × 100 m 53.5 sek., »Fichte« v Berlinu (Nemčija). — Skok v daljavo z zaletom 5.20 m, Oliveova (Nemčija). — Skok v višino z zaletom 1.44 m, Giselerova (Nemčija). — Skok v daljavo z mesta 2'375 m, Toini Granathova (Finska). — Met kopja 33.82 m, Drivinova (Lotiška). — Met diska 27.61 m, Drivinova (Lotiška). — Met žoge z vrvice 36.72 m Šulová (Češkoslovaška, Zveza D. T. J. Č.). — Met krogla 10.13 m Wüstova (Nemčija). — Troboj 294.5 točke, Jäaskeläinen (Finska).

Socijalistična telesnovzgojna Internacionala za razorožitev. Izvrševalni odbor Socijalistične telesnovzgojne Internacionalne, v kateri je združenih nad 2.000.000 članov, je razpravljal o pripravah komisije Zveze narodov za razorožitev in sklenil pozvati vse včlanjene zveze, da naj se pridružijo v imenu svojega članstva k protestni peticijski akciji, ki jo je začela Socijalistična telesnovzgojna Internacionala. S tem izpolnjuje Internacionala enega od svojih visokih ciljev, ki jih je sprejela na svoji prvi konferenci leta 1920. v Luzernu.

Deset let delavskega skautinga v Češkoslovaški praznuje Uduženje socijalističnih skautov in skautinj. Februarja leta 1919. je bil ustanovljen v Pragi prvi skautski oddelek, iz katerega je nastalo pozneje Uduženje, organizacija, ki je hotela začetkoma ostati nadstrankarska, danes pa je to uduženje v komunističnih vodah. V Delavskih telovadnih jednotah so začeli

uvajati skauting tudi leta 1919., nekoliko mesecev pozneje, kot je bil ustanovljen prvi oddelek Uduženja socijalističnih skautov in skautinj.

Holandska delavska sportna zveza priredi svoje slavnosti julija t. l.

Telesna vzgoja in država v Belgiji. Centrale delavskih, meščanskih in katoliških telovadnih in sportnih zvez so predložile vladi skupno zahtevo z ozirom na finančno podpiranje posameznih organizacij iz državnih sredstev. V kolikor se dozna, ta zahteva ne bo brezuspešna.

Švica proti komunizmu in za sodelovanje v socijalni demokraciji. Na konferenci švicarske Delavske telovadne in sportne zveze, ki se je vršila februarja v Aarau, je bil sprejet z 32 proti 12 glasovom predlog zvezinega odbora, da naj se preneha z nevtralnostjo napram socijalno-demokracijski stranki in naj se izdelajo smernice za sodelovanje Zveze le s socijalno-demokracijsko stranko in strokovno komisijo, pri čemer pa naj bo ohranjena neodvisnost Zveze. Nevtralnost je bila pravzaprav agitacijsko sredstvo za komuniste, ki so se je zelo posluževali v svoje strankarske svrhe in napravili v tem gibanju mnogo škode. Danes so torej po Zvezi v Ustju in Nemčiji tudi Švicarji proti komunizmu. Konferenca je sprejela nadalje s 34 proti 4 glasovom predlog, da se stavi v Zvezina pravila, da deluje delavsko telovadno in sportno gibanje na osnovah socijalističnega svetovnega nazora.

Lotiško delavsko sportno gibanje šteje 4150 pripadnikov v 99 društvih in 9 okrožjih. Telesnovzgojno delovanje je razdeljeno na 14 panog, od katerih so najmočnejše lahkoatletična, nogometna in telovadna. Najvišahnejši sportni stiki so bili leta 1928. s Finsko in Estonsko. Letos februarja se je vršil kongres Zveze, na katerem se je zlasti povdarjalo, da trpi gibanje predvsem vsled pomanjkanja igrišč in tehničnih vodij. Sklenjeno je bilo prirediti tekom leta 1929. tečaje za tehnične vodje. Pri visoki ljudski šoli v Rigi je bila lani na jesen otvorenja zvezna sportna in telovadna šola. Skauti »Rdeči pionirji« so organizirani v 68 skupinah. Kongres je sklenil nadalje udeležiti se slavnosti v Nürnbergu in II. Mednarodne Delavske Olimpijade na Dunaju leta 1931.

Knjigarna Kleinmayr & Bamberg

Ljubljana, Miklošičeva cesta 16. Telefon šte. 31-33

najstarejša
v Jugoslaviji, priporoča
svojo bogato zalogo strokovnih in
zabavnih knjig v vseh jezikih, kakor tudi muzikalij za
petje, klavir in druge instrumente. Knjige in časopise,
v zalogi se ne nahajajoče, dobavlja iz
inozemstva v najkrajšem
času.

Delavskim knjižnicam nudi pri večjem naročilu znaten popust.

Razmnoževalne aparate: **Original Opalograph**, najboljši razmnoževalec posebno za note, risbe i. t. d. Jamčim za brezhibno delovanje.

Pisarniške potrebščine, strojepisni, oglejni, indigo, sesalni papir. Zvitki za računske stroje in blagajne.

Pisalni stroji: **Stoewer veliki in srednji, Underwood**. Rabljeni, dobroohranjeni stroji.

Lastna specialna popravilnica za pisalne, računske in šivalne stroje!

Točna postrežba! Cene nizke! Cenike brezplačno!

LUD. BARAGA - LJUBLJANA

Šelenburgova ulica 6. Telefon šte. 2980.

Splošno kreditno društvo

r. z. z o. z.

v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 13

sprejema hranilne vloge od 1 Din naprej
in obrestuje najugodnejše.

V načelstvu in nadzorstvu zgolj zastopniki
strokovnih in gospodarskih organizacij.

Zadružna založba

v Ljubljani

Miklošičeva cesta 13

priporoča svojo bogato za-
logo knjig, zlasti: Železno
peto, Golgota, Povesti L.
Kuharja, Idejne predhodnike
socializma, Karl Marx, V
Ameriko, O zgodovini del.
gibanja na Slovenskem.

Zadružna banka

v Ljubljani, Miklošičeva c. 13

se priporoča za vse
denarne posle (devize,
valute) za vsa denarna
nakazila v tujino, za
naložbe gotovine, za
nakup in prodajo vred-
nostnih papirjev, srečk
— — itd. itd. — —

Obračajte se

kadar rabite ma-
nufakturno blago
vsake vrste na

Produkcijo

Ljubljana, Tržaška c.

ali na njene prodajal-
ne na Glincah (Rožna
dolina), Maribor, Stu-
— — denci. — —

Vsak zaveden delavec in vsaka zavedna delavka mora biti članica

Konzumnega društva za Slovenijo r. z. z o. z.

če je njegova zadružna prodajalna v njegovem okolišu.
Dolžnost je kupovati vse v zadružni prodajalni.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

največja slovenska gospodarska in dobrodelna zadruga v

Severni Ameriki.

*Najboljša zavarovalnica za življenje, za bolezen, po-
škodbe itd. - Posluje v Zedinjenih državah, Kanadi
in Mehiki. - Ima nad šeststo krajevnih podružnic
po raznih krajih Amerike.*

Premoženje 3,500.000 dolarjev.

Za nasvete in informacije se je obrniti na:

Glavni urad S.N.P.J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill